

TEISMO SPRENDIMO VYKDYMO VIETA

Dr. Vigintas Višinskis

Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Civilinio proceso katedra
Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius
Telefonas +3705271 45 93
Elektroninis paštas cpk@mruni.lt

Pateikta 2005 m. lapkričio 8 d.

Parengtas spausdinti 2005 m. gruodžio 30 d.

Pagrindinės sąvokos: civilinis procesas, vykdymo procesas, antstoliai.

S a n t r a u k a

Straipsnyje nagrinėjamas teismo sprendimo vykdymo vietos teisinis reglamentavimas, pagrindžiama šio reglamentavimo svarba, atkreipiamas dėmesys į CPK ir Sprendimų vykdymo instrukcijos reglamentavimo trūkumus ir panašumus, siūlomi CPK pakeitimai tiksliau apibrėžiantys vykdymo vietą.

Antstolio veikla ribojama antstolio teritorine kompetencija. Todėl sprendimo vykdymo vieta ir vykdymo veiksmų atlikimo vieta turi sutapti. Ypač svarbu teisingai nustatyti vykdymo vietą pateikiant vykdomąjį dokumentą vykdyti, vykdant antstolio procesinės veiklos kontrolę bei kreipiantis į teismą dėl vykdymo procese pažeistų teisių gynimo.

CPK 590 str. nustatyti bendrieji kriterijai, apibrėžiantys vykdymo vietą. Straipsnyje detaliai nagrinėjama skolininko fizinio asmens gyvenamosios vietos, turto buvimo vietos ir darbo vietos bei skolininko juridinio asmens buveinės ir turto buvimo vietos samprata. Aptariama išieškojimo iš vertybinių popierių, kaip nematerialaus turto, vykdymo vieta. Nagrinėjamos Sprendimų vykdymo instrukcijos nuostatos, nustatančios pirminę vykdymo vietą, išieškojimo iš skolininko darbo užmokesčio vykdymo vietą ir jų atitiktis CPK.

Straipsnyje aptariamos CPK numatytos išimtys, leidžiančios antstoliui atlikti vykdymo veiksmus nesilaikant teritorinio teisingumo apribojimų.

I ž a n g a

Vykdymo vietos teisinis reglamentavimas priverstinio vykdymo procese yra svarbus dėl kelių priežasčių. Visų pirma, antstolis, vykdydamas savo funkcijas, ribojamas teritorinės kompetencijos. Todėl išieškotojas, pateikdamas vykdomąjį dokumentą vykdyti, bei antstolis, priimdamas vykdomąjį dokumentą vykdyti, turi nustatyti vykdymo vietą ir ar vykdomasis dokumentas pateiktas vykdyti antstoliui, kurio veiklos teritorijoje yra vykdymo vieta. Kita priežastis, dėl kurios labai svarbu teisingai nustatyti vykdymo vietą, yra ta, kad apylinkės teismo teisėjas vykdo antstolio procesinės veiklos kontrolę. Teismo veikla ribojama apylinkės teismo teritorija. Todėl antstolio veiklos kontrolę vykdo tas apylinkės teismas, kurio teritorijoje buvo atlikti vykdymo veiksmai. Vykdymo vietos teisingas nustatymas taip pat svarbus ginant teisme pažeistas teises. Skundas dėl antstolio veiksmų arba ieškinio pareiškimas turi būti paduodamas vykdymo skundžiamo (ginčijamo) veiksmo atlikimo vietos teismui. Neteisingai nustačius vykdymo veiksmų vietą gali kilti viso vykdymo proceso teisėtumo problema, teismas gali atsisakyti patvirtinti antstolio atliktą procesinį veiksma arba priimti skundą (ieškinio pareiškimą) ir būtų pažeistos vykdymo procese dalyvaujančių asmenų teisės.

Teismo sprendimo vykdymo vietos teisinis reglamentavimas Lietuvoje iki šiol nebuvo nagrinėtas. Šio reglamentavimo svarba paskatino straipsnio autorių pabandyti atskleisti jo teisinį turinį, išsiaiškinti į kylančias problemas ir pasiūlyti jų sprendimo būdus.

Šio straipsnio tyrimo objektas yra CPK ir Sprendimų vykdymo instrukcijos normų, reglamentuojančių vykdymo vietą, sampratą, teisinio vertinimo problemos. Straipsnio tikslas – atskleisti teismo sprendimo vykdymo vietos teisinio reglamentavimo esmę, jo raidą, įstatymų taikymą ir teikti pasiūlymus dėl įstatymų pakeitimų ir papildymų siekiant padidinti teismo sprendimų vykdymo proceso efektyvumą. Tyrimas atliktas taikant loginį, sisteminę analizę, apibendrinimo ir dedukcijos metodus.

Vykdymo vietos nustatymo reikšmė pateikiant vykdomąjį dokumentą vykdyti

Vykdymo procesas pradedamas, kai išieškotojas pateikia vykdomąjį dokumentą vykdyti antstoliui. Vykdomojo dokumento pateikimas vykdyti susijęs su teisingu vykdymo vietos nustatymu. Antstolis vykdomo veiksmus atlieka aptarnaujamoje teritorijoje (CPK [1] 590 str. 3 d.). Pagal Antstolių įstatymo [2] 2 str. 3 d., teisingumo ministras priskiria antstoliams veiklos teritorijas. Todėl išieškotojas, norėdamas pateikti antstoliui vykdomąjį dokumentą vykdyti, turi laikytis formalių CPK 590 str. reikalavimų ir pateikti vykdomąjį dokumentą vykdyti antstoliui, kurio veiklos teritorijoje yra vykdymo vieta.

Pagal CPK 651 str. 1 d., antstolis, gavęs vykdyti vykdomąjį dokumentą, turi patikrinti, ar nėra akivaizdžių kliūčių vykdomajam dokumentui priimti ir vykdymo veiksmams pradėti. Sprendžiant, ar nėra kliūčių, trukdančių priimti vykdomąjį dokumentą ir pradėti vykdomo veiksmus, CPK 651 str. 2 d. 2 p. nustato pareigą antstoliui patikrinti, ar vykdomasis dokumentas vykdytinas to antstolio aptarnaujamoje teritorijoje. Jeigu vykdomasis dokumentas negali būti vykdomas to antstolio, ši aplinkybė laikoma akivaizdžia kliūtimi priimti vykdomąjį dokumentą vykdyti tam antstoliui. Todėl neteisingai nustatyta vykdymo vieta yra kliūtis pradėti priverstinio vykdymo procesą.

CPK 590 str. nustato vykdomojo dokumento pateikimo vykdyti vietą. Įstatymas skiria vykdomųjų dokumentų vykdymo vietą priklausomai nuo subjektų – skolininkų. Jeigu skolininkas yra fizinis asmuo, vykdomąjį dokumentą antstolis vykdo pagal šio asmens gyvenamąją, jo turto buvimo arba jo darbo vietą. Jeigu skolininkas yra juridinis asmuo, vykdomąjį dokumentą antstolis vykdo šio skolininko buveinės arba jo turto buvimo vietoje. Jeigu yra alternatyvi galimybė pasirinkti vykdymo vietą, pasirinkimo teisė priklauso išieškotojui.

Skolininko gyvenamoji vieta turi būti nurodyta vykdomajame dokumente (CPK 648 str. 1 d. 7 p., 5 d.). Remiantis CPK 644 str. 1 d. 2 p. skolininkas privalo antstoliui nedelsdamas pranešti apie savo gyvenamosios, buveinės ar darbo vietos pasikeitimą. Jeigu apie tokį pasikeitimą nepranešama ir naujoji skolininko gyvenamoji vieta ar buveinė nežinoma, pranešimai skolininkui siunčiami vykdomajame dokumente nurodytu adresu ir laikoma, kad jam tinkamai pranešta, išskyrus CPK 660 str. 1 d. nurodytus atvejus. Todėl jeigu priimant vykdomąją dokumentą vykdyti ir pradėjus vykdomo procesą (iteikus raginimą įvykdyti sprendimą) skolininko gyvenamoji vieta sutampa su nurodytąja vykdomajame dokumente, vykdomojo dokumento priėmimo vykdyti teisėtumo (CPK 590 str. prasme) problema nekyla.

Tačiau praktikoje vykdomieji dokumentai neretai pateikiami vykdyti praėjus tam tikram laikui po vykdomojo dokumento išdavimo. Remiantis CPK 606 str. 2 d. vykdomieji raštai pagal teismo sprendimus gali būti pateikti vykdyti per dešimt metų nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo. Todėl skolininkas gali būti pakeitęs ankstesnę gyvenamąją vietą. Asmuo skolininko procesines teise ir pareigas įgyja tik prasidėjus vykdomo procesui. Todėl iki vykdomo proceso pradžios, asmuo, prieš kurį gali būti nukreiptas vykdymas, neturi skolininko pareigos pranešti antstoliui apie gyvenamosios vietos pakeitimą. Tokiais atvejais, pateikiant vykdomąjį dokumentą vykdyti pagal skolininko gyvenamąją vietą, kyla gyvenamosios vietos nustatymo problema.

CPK nenustato gyvenamosios vietos, turto buvimo ir darbo vietos sąvokų. Todėl nustatant fizinio asmens gyvenamąją vietą turi būti vadovaujama Civilinio kodekso [3] Antrosios knygos I dalies Ketvirtąjo skirsnio nuostatomis.

Skirtingai negu Civilinis kodeksas, Civilinio proceso kodeksas neskiria gyvenamosios vietos ir nuolatinės gyvenamosios vietos sąvokų. Tačiau nuolatinė gyvenamoji vieta visais atvejais laikytina gyvenamąja vieta. Fizinio asmens gyvenamąja vieta laikoma vieta, kurioje jis faktiškai dažniausiai gyvena. Jeigu asmuo faktiškai gyvena keliose vietose, tai vieta, su kuria asmuo yra labiausiai susijęs

(kur yra asmens turtas ar didžioji turto dalis, kur yra jo darbo vieta arba kur jis gyvena ilgiausiai), laikoma jo pagrindine gyvenamąja vieta (CK 2.16 str.). Nustatant fizinio asmens gyvenamąją vietą, atsižvelgiama į asmens faktinio gyvenimo toje vietoje trukmę ir tęstinumą, duomenis apie asmens gyvenamąją vietą viešuosiuose registruose, taip pat į paties asmens viešus pareiškimus apie savo gyvenamąją vietą. Jeigu fizinio asmens gyvenamoji vieta nežinoma arba ją nustatyti neįmanoma, tokio asmens gyvenamąja vieta laikoma paskutinė žinoma jo gyvenamoji vieta (CK 2.17 str. 2 ir 3 d.). Pagal CK 2.12 str. 5 d., susituokusio asmens nuolatinė gyvenamoji vieta nepriklauso nuo jo sutuoktinio nuolatinės gyvenamosios vietos, tačiau vieno iš sutuoktinių nuolatinė gyvenamoji vieta yra faktas, į kurį gali būti atsižvelgiama nustatant kito sutuoktinio nuolatinę gyvenamąją vietą. Šiuo principu turi būti vadovojamasi nustatant ir gyvenamąją (nenuolatinę) vietą.

Kilus skolininko gyvenamosios vietos nustatymo klausimui antstolis privalo surinkti duomenis apie asmens gyvenamąją vietą viešuosiuose registruose. Spręsdamas vykdomojo dokumento priėmimo vykdyti klausimą antstolis negali atlikti procesinių veiksmų, todėl jis neturi galimybės objektyviai, nuvykdamas į spėjamą skolininko gyvenamąją vietą, nustatyti, kokioje vietoje „skolininkas faktiškai dažniausiai gyvena“ arba kur gyvena skolininko sutuoktinis, todėl turi būti vadovojamasi vykdomajame dokumente arba išieškotojo nurodyta skolininko gyvenamąja vieta. Tačiau kilus ginčui, sprendžiant klausimą dėl vykdymo veiksmų teisėtumo, turi būti atsižvelgiama į visas CK nurodytas gyvenamąją vietą apibrėžiančias aplinkybes.

Nepilnamečių fizinių asmenų nuolatinė gyvenamąja vieta laikoma jų tėvų ar globėjų (rūpintojų) nuolatinė gyvenamoji vieta. Jeigu nepilnamečio fizinio asmens tėvai neturi bendros nuolatinės gyvenamosios vietos, tai nepilnamečio nuolatinė gyvenamąja vieta laikoma to iš tėvų, su kuriuo nepilnametis daugiausia gyvena, nuolatinė gyvenamoji vieta, jeigu teismas nėra nustatęs nepilnamečio gyvenamosios vietos su vienu iš tėvų (CK 2.14 str.). Šis reglamentavimas svarbus vykdant nutarimą dėl administracinės baudos išieškojimo, kai teisės pažeidimą padaro nepilnamečiai nuo šešiolikos iki aštuoniolikos metų, kadangi bauda turi būti išieškoma iš jų savarankiškų pajamų (ATPK [4] 313 str. 2 d.).

Kyla klausimas, kuriam antstoliui turi būti pateiktas vykdyti vykdomasis raštas, jeigu išieškotojas jau pateikimo metu žino, kad skolininko ir jo turto vykdomajame rašte nurodytu adresu nėra. Galiojantys norminiai aktai šio klausimo nereglementuoja. Todėl būtų logiška, kad išieškotojas tokiu atveju vykdomąjį raštą, nesilaikydamas nustatytų antstolio teritorinės kompetencijos reikalavimų, galėtų pateikti bet kuriam savo pasirinktam antstoliui. Toks antstolis, vykdydamas Sprendimų vykdymo instrukcijos [5] 2 p. reikalavimus, išieškotojo prašymu, spręsdamas klausimą dėl vykdomojo dokumento priėmimo vykdyti, gali surinkti papildomą informaciją, reikalingą vykdymo vietai patikslinti. Nustačius, kad vykdymo veiksmai turi būti atliekami kito antstolio aptarnaujamoje teritorijoje, vykdomasis dokumentas turėtų būti vėl gražintas išieškotojui (CPK 631 str. 1 d. 8 p.), kadangi antstolio pasirinkimo teisė priklauso tik jam. Todėl jeigu išieškotojo pasirinktas antstolis dėl teritorinės kompetencijos apribojimų negali atlikti vykdymo veiksmų, išieškotojas turi pasirinkti kitą antstolį. Šiai išieškotojo teisei realizuoti vykdomasis dokumentas gražinamas išieškotojui.

Tačiau, mūsų nuomone, išieškotojas savo valią pasirenkant kitą antstolį galėtų išreikšti pateikdamas vykdomąjį dokumentą vykdančiam antstoliui prašymą išsiųsti vykdomąjį dokumentą kitam, jo pasirinktam, antstoliui. Tokiu atveju pirmasis antstolis išsiųstų vykdomąjį dokumentą išieškotojo nurodytam antstoliui. Todėl būtų išvengta bereikalingų procedūrų gražinant vykdomąjį dokumentą išieškotojui ir vėl pateikiant jį vykdyti kitam antstoliui.

Toks įstatymo pakeitimas leistų išspręsti ir kitą problemą, nesusijusią su vykdymo vieta. Pagal CPK 631 str. 4 d., gražinus vykdomąjį dokumentą išieškotojui, antstolis panaikina visas priemones, kurių buvo imtasi išieškojimui įvykdyti. Tokiu atveju skolininkas turi galimybę paslėpti ar perleisti turta ir taip apsunkinti išieškojimą. Antstoliui suteikus teisę persiųsti vykdomąjį dokumentą vykdyti išieškotojo pasirinktam antstoliui, vykdymo procesas nenutrūktų ir nebūtų pagrindo naikinti išieškojimo užtikrinimo priemones.

Skolininko turto buvimo vietos nustatymas

CPK 590 str. 1 d. numatyta galimybė pateikti vykdomąjį dokumentą vykdyti pagal turto buvimo vietą. Turto buvimo vieta turėtų būti suprantama kaip bet kuri vieta, kurioje, spėjama, yra skolininko turto. CPK 648 str., reglamentuojantis vykdomojo rašto turinį, nenumato, kad vykdomajame rašte būtų nurodyta skolininko turto buvimo vieta. Todėl vykdomasis raštas gali būti pateikiamas vykdyti antstoliui pagal skolininko turto buvimo vietą remiantis vien išieškotojo turima informacija.

Toks teisinis reguliavimas turi ir pranašumą, ir trūkumą. Išieškotojas, sužinojęs apie skolininko turto buvimo vietą, gali operatyviai kreiptis į antstolį ir imtis priemonių išieškojimui įvykdyti. Tai leidžia išvengti biurokratinių kliūčių persiunčiant vykdomąjį dokumentą ir paspartinti išieškojimą. Tačiau, kaip minėta, vykdomojo dokumento pateikimas vykdyti pagal skolininko turto buvimo vietą priklauso nuo išieškotojo turimos informacijos ir jo valios. Todėl sudaromos prielaidos piktnaudžiauti – vykdomasis dokumentas gali būti pateikiamas vykdyti išieškotojo pasirinktam antstoliui akivaizdžiai neteisingai nurodant skolininko turto buvimo vietą. Taip, nepažeidžiant įstatymo nustatyto antstolio teritorinės kompetencijos apribojimų, antstolis gali pradėti priverstinio vykdymo procedūrą. Toks antstolis CPK 591 str. pagrindu gali tęsti vykdymo veiksmus kito antstolio aptarnaujamoje teritorijoje. Ši problema tampa ypač aktualia didėjant konkurencijai tarp antstolių.

Turto buvimo vietos problema taip pat kyla, jeigu išieškojimas nukreipiamas į skolininkui priklausantį nematerialų turtą. Tokio turto buvimo vieta teisiškai neapibrėžta. Didžiausią reikšmę vykdymo procese turintis nematerialus turtas yra akcijos ir obligacijos. Šis turtas paprastai yra likvidžiausias turtas. Įstatymas jiems numato rašytinę pardavimo formą, todėl nukreipiant išieškojimą į vertybinius popierius, būtina kiek galima greičiau juos areštuoti.

Pagal Lietuvos Respublikos vertybinių popierių rinkos įstatymo [6] 45 str., vertybiniai popieriai fiksuojami įrašais asmeninėse vertybinių popierių sąskaitose, tvarkomose vertybinių popierių ir jų cirkuliacijos apskaitos taisyklių nustatyta tvarka. Todėl įrašas vertybinių popierių sąskaitoje yra tiesioginis nuosavybės teisės į jame nurodytus vertybinius popierius įrodymas.

Materialūs vertybiniai popieriai gali būti areštuojami bendra, skolininko turtui areštuoti nustatyta tvarka. Tačiau didelė dalis vertybinių popierių yra nematerialūs ir jų apskaita vedama pagal įrašus vertybinių popierių sąskaitose. Dėl tokios specifinės vertybinių popierių nuosavybės teisių įformavimo tvarkos kyla kelios problemos.

Nematerialaus turto buvimo vieta negali būti apibrėžta kokia nors teritorija. Kyla klausimas, kuris antstolis pagal teritorinę kompetenciją turi vykdyti išieškojimo nukreipimą į vertybinius popierius. Sprendžiant galimumo išieškoti iš nematerialių vertybinių popierių klausimą, pirmiausia kyla jų suradimo problema.

Vertybinių popierių asmenines sąskaitas turi teisę atidaryti ir tvarkyti tarpininkai ir Centrinis depozitoriumas [6, 46 str.]. Tokiu atveju kyla apskaitą vedančio subjekto nustatymo problema. Tai nesunku nustatyti, jeigu išieškojimas vykdomas iš juridinio asmens. Jo balanse turi būti duomenys apie turimus vertybinius popierius ir kur įregistruota turima nuosavybė.

Tačiau daug sudėtingiau vykdyti išieškojimą iš fizinio asmens. Antstolis, turėdamas duomenų, kad skolininkas gali turėti vertybinių popierių, turėtų kreiptis į Centrinį depozitoriumą ir paklausti, kas veda reikiamo emitento vertybinių popierių apskaitą. Gavus tokius duomenis galima paklausti vertybinių popierių apskaitą vykdančią asmenį apie konkretaus skolininko turimus vertybinius popierius.

Nukreipiant išieškojimą į vertybinius popierius, paklausimą Centriniam depozitoriumui turėtų parašyti antstolis, gavęs pirminių duomenų apie skolininko turimus vertybinius popierius. Vėliau, gavęs atsakymą, jis taip pat turėtų paklausti vertybinių popierių apskaitą tvarkančią asmenį apie skolininko vardu registruotus vertybinius popierius. Gavus teigiamą atsakymą, tolesnis antstolio procesinis veiksmas turėtų būti skolininkui priklausančių vertybinių popierių areštas, todėl toliau vykdymas, laikantis CPK 590 str. reikalavimų, turėtų būti tęsiamas pagal vertybinių popierių apskaitą vedančio asmens buvimo vietą. Jeigu tokio asmens buvimo vieta nėra paklausimą rašiusio antstolio veiklos teritorijoje, vykdomasis dokumentas turi būti persiunčiamas antstoliui, kurio veiklos teritorijoje yra vertybinių popierių apskaitą vykdančias asmuo. Akivaizdu, kad tokia procedūra užima labai daug laiko ir yra nelabai veiksminga.

Todėl, mūsų nuomone, išieškojimą nukreipiant į nematerialiąsias akcijas, išieškojimą turi vykdyti šių akcijų apskaitą vedančio asmens buveinės vietos antstolis. Tais atvejais, kai vertybiniai popieriai turi būti realizuojami Vertybinių popierių biržoje (CPK 729 str. 1 d.), realizavimą turi vykdyti biržos buveinės vietos antstolis. Vertybinius popierius visais atvejais turėtų areštuoti juos suradęs antstolis.

Kalbant apie išieškojimo nukreipimą į materialiuosius vertybinius popierius, reikia pažymėti, kad pasitaiko atveju, kai nežinoma skolininko buvimo vieta, tačiau žinoma, jog jis turi materialųjų vertybinių popierių. Tokiu atveju, realiai negalint paimti iš skolininko jam priklausančių vertybinių popierių, vykdymo vieta taip pat turėtų būti vertybinių popierių registraciją vykdančio asmens buvimo vieta.

Vykdančias išieškojimą iš skolininko yra tam tikrų ypatumų – individualios (personalinės) įmonės.

Pagal Individualių įmonių įstatymo [7] 8 str., turtas individualiai įmonei priklauso nuosavybės teise. Individualios įmonės turtas yra individualios įmonės nuosavybės perduotas individualios įmonės savininkui asmeninės nuosavybės teise priklausęs turtas, taip pat turtas, įgytas individualios įmo-

nės vardu. Todėl vykdant išieškojimą iš individualios įmonės vykdomasis dokumentas pirmiausiai turėtų būti pateiktas vykdyti įmonės buveinės ar turto buvimo vietos antstoliui.

Neradus pakankamo įmonės turto, reikalingo įsiskolinimui padengti, vykdomasis dokumentas perduodamas antstoliui išieškoti pagal individualios (personalinės) įmonės savininko gyvenamąją vietą, jo turto buvimo vietą arba darbo vietą (CPK 673 str.).

Skolininko darbo vietos ir buveinės nustatymas

Skolininko darbo vietos sampratos įstatymai nereglamentuoja. Skolininko darbo vietos nustatymas vykdymo procese reikšmingas tik tais atvejais, kai išieškojimas nukreipiamas į skolininko darbo užmokestį (CPK 733 str.).

Mūsų nuomone, skolininko darbo vieta turėtų būti suprantama kaip skolininko darbdavio buveinės ar faktinio buvimo vieta. Skolininkas gali dirbti pas kelis darbdavius. Tokiu atveju skolininko darbo vieta bus kiekvieno darbdavio buveinės ar faktinio buvimo vieta. Jeigu skolininkas yra pats sau darbdavys, skolininko darbo vieta laikoma skolininko gyvenamoji vieta (pavyzdžiui, jeigu skolininkas dirba turėdamas verslo liudijimą, ūkininkaudamas ir pan.).

Kyla klausimas, ar gali antstolis, priėmęs vykdyti vykdomąjį dokumentą pagal skolininko gyvenamąją vietą, pasiūsti jį vykdyti skolininko darbdaviui, esančiam kito antstolio veiklos teritorijoje. Pagal Sprendimų vykdymo instrukcijos 21 p., antstolis, nustatęs, kad skolininkas gauna darbo užmokestį, pensiją, stipendiją ar kitas pajamas, į kurias gali būti nukreiptas išieškojimas, šias pajamas skolininkui išmokančiam asmeniui persiunčia vykdomąjį dokumentą ir potvarkį vykdyti šį dokumentą. Persiūsdamas vykdomąjį dokumentą pajamas skolininkui išmokančiam asmeniui, antstolis nėra saistomas savo veiklos teritorijos.

Pagal CPK 583 str. 1 d., CPK VI dalyje nustatyto vykdymo proceso normų taikymo tvarką nustato Sprendimų vykdymo instrukcija. Taigi Instrukcijoje negali būti reguliuojami teisiniai santykiai, kurie nesureguliuoti CPK. Joje tik gali būti CPK esančių normų taikymo tvarka. Kaip minėta, pagal CPK 590 str. 1 d., vykdomasis dokumentas gali būti pateiktas vykdyti pagal skolininko darbo vietą. Tai rodo, kad įstatymų leidėjas skolininko darbo vietą išskyrė kaip savarankišką požymį, kuris nustato vykdymo vietą. Todėl, mūsų nuomone, nuostata, kad persiūsdamas vykdomąjį dokumentą pajamas skolininkui išmokančiam asmeniui, antstolis nėra saistomas savo veiklos teritorijos, išplečia antstolio teritorinės kompetencijos ribas ir prieštarauja CPK 590 str. 1 d.

Jeigu skolininkas yra juridinis asmuo, vykdomąjį dokumentą antstolis vykdo šio skolininko buveinės arba jo turto buvimo vietoje (CPK 590 str. 2d.).

Nustatant juridinio asmens buveinės vietą turi būti vadovaujamosi Civilinio kodekso Antrosios knygos II dalies nuostatomis. Juridinio asmens buveine laikoma ta vieta, kurioje yra nuolatinis jo valdymo organas. Juridinio asmens buveinė apibūdinama nurodant patalpų, kuriose yra buveinė, adresą (CK 2.49 str. 1 d.).

Praktikoje dažniausiai nekyla problemų nustatyti juridinio asmens buveinę. Pagal Juridinių asmenų registro įstatymą [8], visi juridiniai asmenys registruojami registre. Todėl juridinio asmens buveinės vieta gali būti nustatoma kreipiantis į registrą.

Vykdymo vietos nustatymas kontroliuojant antstolio procesinius veiksmus

Remiantis CPK 594 str. 1 d. antstolio procesinę veiklą kontroliuoja apylinkės teismo, kurio veiklos teritorijoje yra antstolis, teisėjas. Šios kontrolės metu patikrinami ir patvirtinami CPK VI dalyje nurodyti antstolio surašyti vykdymo proceso dokumentai. Toks reglamentavimas nekeltų problemų, jeigu apylinkės teismo ir antstolio veiklos teritorinė kompetencija sutaptų.

Iki 2003 m. galiojusio Lietuvos Respublikos teismo antstolių įstatymo [9] 4 str. 2 d. buvo nustatyta, kad teismo antstolių kontorų veiklos teritorijos sutampa su apylinkės teismų, prie kurių yra teismo antstolių kontoros, veiklos teritorijomis. Esant tokiam reglamentavimui buvo aišku, kuris teismas vykdo antstolio procesinės veiklos kontrolę bei nagrinėja skundus ir ieškinio pareiškimus, susijusius su antstolio atliekamais vykdymo veiksmais.

Pagal dabar galiojančio Antstolių įstatymo 26 str. antstolio veiklos teritorija sutampa su vienos ar kelių apylinkių teismų veiklos teritorija. Antstolio veiklos teritoriją nustato teisingumo ministras. Teisingumo ministras antstolių veiklos teritorijas nustatė 2002 m. liepos 8 d. įsakymu [10]. Kai kurių ant-

stolių veiklos teritorijos sutampa su dviejų, trijų ir net keturių apylinkių teismų teritorijomis. Pavyzdžiui, Kauno miesto ir Kauno rajono; Vilniaus miesto 3, 4 ir Vilniaus rajono; Akmenės, Mažeikių ir Skuodo rajonų; Klaipėdos, Palangos miestų, Klaipėdos ir Kretingos rajonų apylinkių teismų veiklos teritorijos ir pan. Todėl kyla klausimas, kuris apylinkės teismas turi kontroliuoti antstolio procesinius veiksmus vykdant vykdomųjų dokumentų reikalavimus, svarstant antstolio pareiškimus teismui ir skundus dėl antstolio veiksmų tais atvejais, kai vykdymo veiksmai atliekami kelių apylinkių teismų veiklos teritorijose.

Neaiškus reglamentavimas sudarė prielaidas piktnaudžiavimui, kai vienam apylinkės teismo teisėjui nepatvirtinus antstolio procesinio veiksmo tas pats veiksmas galėjo būti pateiktas tvirtinti kitos apylinkės teismo teisėjui. Praktikoje neretai pasitaikydavo atveju, kai antstolis pateikdavo tvirtinti turto pardavimo iš varžytynių aktą vienam apylinkės teismui, o suinteresuoti asmenys skundą dėl to paties akto pripažinimo negaliojančiu pateikdavo kitam apylinkės teismui. Tai paskatino teisingumo ministrai spręsti problemą Sprendimų vykdymo instrukcijoje išaiškinant, kuriam apylinkės teismui teisingi klausimai, susiję su antstolio procesinių veiksmų kontrole bei skundais dėl antstolio veiksmų, kai vykdymo veiksmai atliekami kelių apylinkės teismų teritorijose. Teisingumo ministras 2003 m. rugsėjo 30 d. įsakymu [11] Nr. 242 „Dėl teisingumo ministro 2002 m. gruodžio 31 d. įsakymo nr. 432 "Dėl sprendimų vykdymo instrukcijos patvirtinimo" pakeitimo ir patvarkymų vykdyti vykdomąjį dokumentą formų patvirtinimo“ pakeitė Instrukcijos 2 p. ir išdėstė jį taip:

„Tuo atveju, kai vykdymo veiksmai atliekami kelių apylinkės teismų teritorijose, antstolio procesinius veiksmus kontroliuoja, skundus dėl antstolio veiksmų nagrinėja apylinkės teismo, kurio teritorijoje yra pirminė vykdomojo dokumento vykdymo vieta, teisėjas. Pirminė vykdymo vieta yra laikoma vykdymo vieta, pagal kurią priimamas vykdyti vykdomasis dokumentas“.

Pakeitimo autorių nuomone, toks pakeitimas išsprendė problemą ir visus vykdymo procese kylančius klausimus turi spręsti tas apylinkės teismas, pagal kurio teritoriją pirmą kartą buvo priimtas vykdyti vykdomasis dokumentas.

Taip šį Instrukcijos reglamentavimą suprato ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, savo 2004 m. spalio 7 d. konsultacijoje [12] išaiškinęs, kad „kai antstolis vykdomus veiksmus atlieka ne tik toje veiklos teritorijoje, pagal kurią išieškotojo pateiktas ir antstolio priimtas vykdyti vykdomasis dokumentas, bet ir kitose jo aptarnaujamose teritorijose, kurios yra kitų apylinkės teismų veiklos teritorijose, taigi kai vykdomus veiksmus jis atlieka kelių apylinkių teismų veiklos teritorijose (pvz., vykdomasis dokumentas priimtas vykdyti pagal skolininko fizinio asmens darbo vietą, patenkančią į vieno apylinkės teismo veiklos teritoriją, o vykdomi veiksmai taip pat atliekami skolininkui priklausančio turto buvimo vietoje, kuri jau yra kito apylinkės teismo veiklos teritorijoje), apylinkės teismas, įgaliotas kontroliuoti antstolio atliekamų vykdomų veiksmų teisėtumą, nesikeičia. Taigi nepriklausomai nuo to, kad vykdomi veiksmai atliekami kelių apylinkės teismų veiklos teritorijose, antstolio procesinės veiklos teisėtumo kontrolė išlieka apylinkės teismo, kurio veiklos teritorijoje yra pirminė vykdymo vieta (CPK 590 str. 1 ir 2 d.), o aptariamuoju atveju – skolininko fizinio asmens darbo vieta, prerogatyva (teisingumo ministro 2002 m. gruodžio 31 d. įsakymu Nr. 432 patvirtintos Sprendimų vykdymo instrukcijos 2 punktas)“.

Nagrinėjamu atveju Instrukcijoje sureguliuoti CPK nereglementuoti teisiniai santykiai, įvesta „pirminės vykdymo vietos“ sąvoka. Todėl yra pagrindo manyti, kad pirminės vykdymo vietos teisinis reglamentavimas ne nustato vykdymo proceso normų taikymo tvarką, o reguliuoja teisinius santykius, kuriuos turi reguliuoti CPK. Be to, naujasis reglamentavimas neišsprendžia visų problemų, nes kai kurie suinteresuoti asmenys neturi procesinių galimybių sužinoti, kur yra pirminė vykdymo vieta. Pavyzdžiui, varžytynių dalyvis, asmuo, kurio turtas areštuotas vykdomojoje byloje, skolininko darbdavys ir kt. neturi procesinės teisės susipažinti su vykdomąja byla ir nustatyti, kur yra vykdymo vieta, pagal kurią priimamas vykdyti vykdomasis dokumentas. Todėl tokių asmenų teisių gynimas yra apsunkintas.

Antstolio teritorinės kompetencijos ribojimo išimtys

CPK nustatyti atvejai, kai antstolis gali peržengti savo teritorinės kompetencijos ribas. Remiantis CPK 590 str. 5 d. apygardos teismo pirmininkas išieškotojo prašymu gali bet kurį sprendimą pavesti vykdyti kuriam nors kitam apygardos teritorijoje esančiam antstoliui.

Vykdyti sprendimą kuriam nors kitam antstoliui gali būti pavesta dėl įvairių priežasčių. Pavyzdžiui, antstolis pradėjo vykdomus veiksmus ir juos užbaigti reikia kito antstolio aptarnaujamoje teritori-

joje. Tokiu atveju, siekiant išvengti dokumentų perdavimo, vykdomosios bylos vilkinimo, gali būti pavedama tam pačiam antstoliui užbaigti vykdymo veiksmus.

Antstolio pasirinkimo teisė priklauso išieškotojui, todėl apygardos teismo pirmininkas negali perduoti vykdyti sprendimą kitam antstoliui negu nurodytas išieškotojo prašyme. Nesutikdamas su išieškotojo pasirinktu antstoliu apygardos teismo pirmininkas turi nutartimi prašymą atmesti.

Nagrinėjamas straipsnis leidžia apygardos teismo pirmininkui pavesti vykdyti sprendimą kitam apygardos teritorijoje esančiam antstoliui. Tačiau kai kurie antstoliai aptarnauja skirtingų apygardų teismams priklausančias apylinkių teismų teritorijas. Todėl kyla klausimas, ar apygardos teismo pirmininkas gali pavesti antstoliui atlikti vykdymo veiksmus, jeigu to antstolio aptarnaujamos teritorijos dalis yra pavedimą duodančio apygardos teismo teritorijoje, o kita dalis priklauso kitai apygardai. Mūsų nuomone, jeigu antstolis aptarnauja skirtingų apygardų teismams priklausančias apylinkių teismų teritorijas, apygardos teismo pirmininkas jam gali pavesti atlikti vykdymo veiksmus tik tuo atveju, jeigu bent dalis antstolio aptarnaujamos teritorijos priklauso tos apygardos teismo kompetencijai.

Praktikoje gali kilti klausimas, ar gali specializuoto apygardos administracinio teismo pirmininkas pavesti vykdyti kuriam nors kitam apygardos teritorijoje esančiam antstoliui. CPK numatyta vykdymo proceso kontrolė priklauso bendrosios kompetencijos teismams. Todėl, mūsų nuomone, specializuotų (administracinių) apygardų teismų pirmininkai negali CPK 590 str. 5 d. pagrindu pavesti vykdyti teismo sprendimą kuriam nors kitam apygardos teritorijoje esančiam antstoliui.

CPK vykdymo procesas numato galimybę perduoti vykdomojo dokumento vykdymą kitam antstoliui tik apygardos teismo teritorijos ribose. Kyla klausimas, ar galima antstoliui, kurio aptarnaujama teritorija yra vienos apygardos teismo teritorijoje, pavesti atlikti vykdymo veiksmus kitos apygardos teismo teritorijoje. Įstatymai tiesiogiai šio klausimo nereglamentuoja. Mūsų nuomone, sprendžiant šį klausimą reikia vadovautis CPK bendrosiomis nuostatomis bei principais. Vykdomojo proceso – sudėtinė CPK dalis, baigiamoji civilinio proceso stadija. Vykdomoji byla plačiąja prasme laikoma civiline byla. Todėl vykdomosios bylos perdavimo vykdyti kitam antstoliui tvarką galima taikyti pagal analogiją – civilinės bylos perdavimo nagrinėti kitam teismui tvarką, nustatytą CPK 35 str. 2 d. Klausimą dėl bylos perdavimo iš vienos apygardos teismo kitam išsprendžia Lietuvos apeliacinio teismo pirmininkas arba Civilinių bylų skyriaus pirmininkas. Todėl, esant išieškotojo prašymui ir teisiniam būtinumui, Lietuvos apeliacinio teismo pirmininkas ar Civilinių bylų skyriaus pirmininkas gali nutartimi pavesti antstoliui, kurio aptarnaujama teritorija yra vienos apygardos teismo teritorijoje, pavesti atlikti vykdymo veiksmus kitos apygardos teismo teritorijoje.

Antstoliui taip pat suteikta teisė peržengti savo teritorinės kompetencijos ribas CPK 591 str. 1–3 d. numatytais atvejais.

Pagal CPK 591 str. 1 ir 2 d., pradėtus vykdymo veiksmus antstolis gali tęsti kito antstolio aptarnaujamoje teritorijoje, jeigu tai būtina siekiant sėkmingai įvykdyti sprendimą. Šiuo atveju antstolis surašo motyvuotą potvarkį tęsti vykdymo veiksmus kito antstolio aptarnaujamoje teritorijoje. Šį potvarkį turi patvirtinti rezoliucija apylinkės teismo, kurio teritorijoje yra vykdomas sprendimą antstolis, teisėjas.

Toks reglamentavimas sietinas su operatyvumo, koncentruotumo ir ekonomiškumo principų taikymu vykdymo procese (CPK 7 str.).

Nagrinėjamu pagrindu vykdymo veiksmai gali būti atliekami kito antstolio aptarnaujamoje teritorijoje tik esant šioms sąlygoms:

1. Vykdomieji veiksmai turi būti pradėti, t. y. turi būti užvesta vykdomoji byla ir atlikti bent pradiniai vykdymo veiksmai.
2. Kito antstolio aptarnaujamoje teritorijoje atliekami vykdymo veiksmai turi būti tęstinio pobūdžio. Atlikti pradiniai vykdymo veiksmai turi būti tęsiami kito antstolio aptarnaujamoje teritorijoje.
3. Neatlikus vykdymo veiksmų kito antstolio aptarnaujamoje teritorijoje sprendimo įvykdymas gali pasunkėti.
4. Antstolio potvarkį atlikti vykdymo veiksmus kito antstolio aptarnaujamoje teritorijoje iš anksto patvirtino apylinkės teismo teisėjas.

Vykdomojo proceso turi būti pradėtas (išspręstas vykdomojo dokumento priėmimo vykdyti klausimas, išsiųstas raginimas įvykdyti sprendimą) ir tik tada remiantis CPK 591 str. 1 ir 2 d. galima kelti klausimą dėl vykdymo veiksmų atlikimo kito antstolio aptarnaujamoje teritorijoje. Būtinumas atlikti vykdymo veiksmus kito antstolio aptarnaujamoje teritorijoje, kaip sąlyga sėkmingam sprendimo įvykdymui, turi būti siejamas su buvimu neįprastų aplinkybių, nuo kurių tiesiogiai priklauso sprendimo įvykdymo sėkmė. Pavyzdžiui, visas skolininkui priklausančias žemės sklypas, esantis skirtingų antstolių aptarnaujamoje teritorijoje, sėkmingiau gali būti realizuotas parduodant jį vienoje varžytynėse negu dalimis. Visos įmonės, kaip gamybos vieneto, realizavimas gali būti sėkmingesnis negu atskirų įren-

ginių ar filialų realizavimas. Vykdomo procese neretai susiduriama su skolininko ar kitų asmenų siekimu išvengti išieškojimo, paslėpti ar perleisti turtą. Tokiais atvejais būtina, kad antstolis vykdomo veiksmus atliktų labai operatyviai. Vykdomojo dokumento perdavimo vykdyti kitam antstoliui procedūra gali užtrukti, ir per tą laiką gali atsirasti aplinkybių, dėl kurių išieškojimas gali pasunkėti arba tapti neįmanomas.

Teisėjui patvirtinti turi būti pateiktas antstolio potvarkis tęsti pradėtus vykdomo veiksmus kito antstolio aptarnaujamoje teritorijoje. Potvarkis negali būti tvirtinamas, jeigu sprendimas, be žalos sėkmingam sprendimo vykdymui, gali būti įvykdytas laikantis bendrųjų sprendimų vykdomo teritorinio teisingumo reikalavimų, numatytų CPK 590 str. Tvirtindamas potvarkį teisėjas sprendžia, ar potvarkyje nurodytos aplinkybės yra pagrindas leisti antstoliui atlikti vykdomo veiksmus kito antstolio veiklos teritorijoje. Jeigu potvarkyje nurodytų motyvų nepakanka, teisėjas rezoliucija turi atsisakyti patvirtinti potvarkį. Toks atsisakymas negali būti laikomas kliūtimi antstoliui pateikti teisėjui pakartotinai tvirtinti potvarkį tęsti vykdomo veiksmus kito antstolio aptarnaujamoje teritorijoje, jeigu atsirado naujų, tokių veiksmų atlikimo būtinumą pagrindžiančių, aplinkybių.

Kreiptis leisti tęsti pradėtus vykdomo veiksmus kito antstolio aptarnaujamoje teritorijoje yra antstolio prerogatyva. Todėl teisėjas, sprenddamas, ar tvirtinti potvarkį, turi svarstyti tik potvarkyje nurodytus motyvus ir vertinti, ar jų pakanka leidimui duoti. Remiantis CPK 591 str. 1 ir 2 d. gali būti leidžiama tęsti visus veiksmus iki visiško sprendimo įvykdymo arba tik kai kuriuos veiksmus, būtinus sėkmingam sprendimo įvykdymui. Teisė tęsti vykdomo veiksmus kito antstolio aptarnaujamoje teritorijoje atsiranda nuo to momento, kai teisėjas patvirtina antstolio potvarkį dėl tokių veiksmų atlikimo.

Remiantis CPK 591 str. 3 d., jeigu yra realus pavojus, kad išieškomas turtas gali būti paslėptas, antstolis be teisėjo leidimo gali tęsti pradėtus vykdomo veiksmus kito antstolio aptarnaujamoje teritorijoje – areštuoti turtą ir paskirti jo saugotoją.

Nagrinėjamu pagrindu vykdomo veiksmai gali būti atliekami kito antstolio aptarnaujamoje teritorijoje, esant CPK 591 str. 1 ir 2 d. nurodytoms pirmosioms dviem sąlygoms. Kita būtina sąlyga – turi būti realus pavojus, kad išieškomas turtas gali būti paslėptas.

Pats antstolis turi spręsti, ar yra realus pavojus, kad išieškomas turtas gali būti paslėptas. Taip pat turi būti sprendžiamas klausimas, ar tęsti vykdomo veiksmus, jeigu yra realus pavojus, kad išieškomas turtas gali būti sunaikintas, perleistas kitiems asmenims. Spręsti, ar tęsti vykdomo veiksmus kito antstolio aptarnaujamoje teritorijoje, antstolis gali turėdamas pagrindo manyti, kad turtą, į kurį gali būti nukreiptas išieškojimas, skolininkas gali paslėpti. Tai priklauso nuo konkrečių aplinkybių: skolininko asmens, turto pobūdžio, likvidumo, turto buvimo vietos ir pan. Antstolis negali vykti į kito antstolio aptarnaujamą teritoriją ieškoti skolininko turto. Toks vykimasis galimas tik tuo atveju, kai turima informacijos apie konkretų turtą ir realų pavojų, kad turtas gali būti paslėptas.

CPK 591 str. 3 d. numatyta, kad antstolis turtą gali tik areštuoti ir paskirti jo saugotoją. Kitus vykdomo veiksmus atlikti draudžiama. Todėl jeigu antstolis mano, kad būtina atlikti kito antstolio aptarnaujamoje teritorijoje ne tik turto arešto ir saugotojo paskyrimo procesinius, bet ir kitus vykdomo veiksmus, jis gali kreiptis su potvarkiu į teisėją CPK 591 str. 1 ir 2 d. numatyta tvarka.

CPK 591 str., skirtingai negu CPK 590 str. 5 d., nurodyta, kad vykdomo veiksmai gali būti tęsiami nepriklausomai nuo apygardos teismo teritorijos ribų.

Mūsų nuomone, CPK 591 str. numatytos antstolio teritorinio teisingumo ribojimo išimtys, leidžiančios atlikti vykdomo veiksmus kito antstolio aptarnaujamoje teritorijoje, yra visiškai logiškos ir atitinka gyvenimiškas realijas. Lietuvoje pradėjus veikti privačių antstolių kontoroms, tarp antstolių atsirado didžiulė konkurencija. Vykdomo veiksmų atlikimas kito antstolio aptarnaujamoje teritorijoje susijęs su galimybe gauti papildomų pajamų. Todėl tokių veiksmų atlikimas turi būti griežtai reglamentuotas. Tai, kad atlikti vykdomo veiksmus kito antstolio aptarnaujamoje teritorijoje leidžiama tik esant teisėjo leidimui, drausmina antstolius ir užkerta kelią piktnaudžiavimui.

Didžiąją dalį pajamų antstolis gauna ne už atskirų vykdomo veiksmų atlikimą, o įvykdžius sprendimą (išieškojus pinigus). Todėl CPK 591 str. 3 d. numatytas antstolio procesinių teisių ribojimas, kad atlikdamas vykdomo veiksmus kito antstolio aptarnaujamoje teritorijoje be teisėjo leidimo antstolis gali tik areštuoti turtą ir paskirti jo saugotoją, neskatina antstolio atlikti vykdomo veiksmus pažeidžiant teritorinio teisingumo reikalavimus. Tačiau antstolio teritorinio teisingumo ribojimo išimtys leidžia atsižvelgti į konkrečias vykdomosios bylos aplinkybes ir sudaro prielaidas sėkmingai įvykdyti sprendimą.

Išvados

1. Sprendimo vykdymo vietos teisingas nustatymas ypač svarbus pateikiant vykdomąjį dokumentą vykdyti, vykdant antstolio procesinės veiklos kontrolę bei kreipiantis į teismą dėl vykdymo procese pažeistų teisių gynimo. Neteisingai nustačius vykdymo veiksmų vietą gali kilti viso vykdymo proceso teisėtumo problema.

2. Būtina pakeisti CPK 590 str. 4 d. ir suteikti antstoliui teisę persiųsti vykdomąjį dokumentą vykdyti išieškotojo pasirinktam antstoliui. Tai leistų nenutraukti vykdymo proceso, todėl persiunčiant nebūtų pagrindo naikinti išieškojimo užtikrinimo priemonės.

3. Vykdyto vietos nustatymo problema kyla, jeigu išieškojimas nukreipiamas į skolininkui priklausantį nematerialų turtą. Išieškojimo nukreipimą į nematerialiąsias akcijas, jų realizavimą turi vykdyti šių akcijų apskaitą vedančio asmens buveinės vietos antstolis. Tais atvejais, kai vertybiniai popieriai turi būti realizuojami Vertybinių popierių biržoje (CPK 729 str. 1 d.), realizavimą turi vykdyti biržos buveinės vietos antstolis. Vertybinius popierius visais atvejais turėtų areštuoti juos suradęs antstolis.

4. Sprendimų vykdymo instrukcijos 52 p., nustatęs, kad persiūsdamas vykdomąjį dokumentą pajamas skolininkui išmokančiam asmeniui, antstolis nėra saistomas savo veiklos teritorijos, prieštarauja CPK 590 str. 1 d.

5. Specializuotų (administracinių) apygardų teismų pirmininkai negali CPK 590 str. 5 d. pagrindu pavesti vykdyti teismo sprendimą kuriam nors kitam apygardos teritorijoje esančiam antstoliui.

7. Esant išieškotojo prašymui ir teisiniam būtinumui Lietuvos apeliacinio teismo pirmininkas ar Civilinių bylų skyriaus pirmininkas gali pavesti antstoliui, kurio aptarnaujama teritorija yra vienos apygardos teismo teritorijoje, atlikti vykdymo veiksmus kitos apygardos teismo teritorijoje.

8. CPK 591 str. numatytos antstolio teritorinio teisingumo ribojimo išimties, leidžiančios atlikti vykdymo veiksmus kito antstolio aptarnaujamoje teritorijoje, yra teisingos ir sudaro prielaidas sėkmingai įvykdyti sprendimą.

LITERATŪRA

1. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas. – V., 2002.
2. Lietuvos Respublikos antstolių įstatymas // Valstybės žinios. 2002. Nr. 53–2042.
3. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. – V., 2000.
4. Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas. – V., 2003.
5. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2005 m. spalio 27 d. įsakymas Nr. IR-352 „Dėl sprendimų vykdymo instrukcijos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2005. Nr. 130.
6. Lietuvos Respublikos vertybinių popierių rinkos įstatymas // Valstybės žinios. 1996. Nr. 16; 1996. Nr. 62; 2001. Nr. 112.
7. Lietuvos Respublikos individualių įmonių įstatymas // Valstybės žinios. 2003, Nr. 112–4991.
8. Juridinių asmenų registro įstatymas // Valstybės žinios. 2001. Nr. 55–1940.
9. Lietuvos Respublikos teismo antstolių įstatymas // Valstybės žinios. 2000. Nr. 92–2846.
10. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2002 m. liepos 8 d. įsakymas Nr. 202 „Dėl teisės aktų, numatytų Lietuvos Respublikos antstolių įstatyme bei šio įstatymo įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatyme, patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2002. Nr. 71.
11. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2003 m. rugsėjo 30 d. įsakymas Nr. 242 „Dėl teisingumo ministro 2002 m. gruodžio 31 d. įsakymo Nr. 432 "Dėl sprendimų vykdymo instrukcijos patvirtinimo" pakeitimo ir patvarkymų vykdyti vykdomąjį dokumentą formų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2003. Nr. 94.
12. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2002 m. gruodžio 31 d. įsakymas Nr. 432 „Dėl sprendimų vykdymo instrukcijos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2003. Nr. 3.
13. Teismų praktika. 2005. Nr. 22.
14. Driukas A., Jokūbauskas Č., Koverovas P. ir kt. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso komentaras. I dalis. Bendrosios nuostatos. – V., 2004.

Place of Execution of Judgements

Dr. Vigintas Višinskis
Mykolas Romeris University

Keywords: *civil procedure, enforcement of judgements, bailiffs.*

SUMMARY

The article analyses legal regulation of the place of execution of judgements in the Republic of Lithuania. The author spotlights existent advantages and imperfections of the Code of Civil Procedure (CPC) and the Instruction on Execution of Judgements of the Republic of Lithuania, proposes amendments of the CPC aimed to determine place of execution more precisely.

Legal regulation of the place of execution of judgements is important for several reasons. Firstly, a bailiff, when performing its functions, is bound by the rules of territorial jurisdiction. Consequently the judgement creditor, presenting the writ of execution, and a bailiff, accepting it, should first of all identify the place of execution in order to determine whether the writ of execution was presented to the bailiff competent to execute it. Second reason why the proper determination of the place of execution is extremely important is that a control of procedural activities of a bailiff is performed by a judge of district court. Activities of district courts are delimited by the rules of territorial jurisdiction, thus control of procedural activities of a bailiff must be performed by the district court under which jurisdiction falls the place where the executive actions were performed. Proper determination of the place of execution is also important for the judicial protection of rights and interests violated during the execution procedure. If the claim against the actions of a bailiff is logged, it should be lodged in the court of the place of performance of the disputed (wrongful) action.

Article 590 of the CPC determines the place for presentation the writ of execution. The place of execution differs subject to the legal status of a debtor. If a debtor is a natural person, the place of execution is the place of residence, workplace or the place of presence of the property of a debtor. If a debtor is a legal person, the place of execution is the place of domicile or the place of presence of the property of a debtor. If there is a possibility to choose between alternative places of execution, option is given to the judgement creditor.

Problem of determination of the place of execution arises when the recovery is targeted at the intangible property of a debtor. The place of presence of this kind of property is legally undetermined. In the opinion of the author, when directing the recovery to the immaterial stocks of the debtor, realisation should be performed by the bailif acting in the place of domicile of a person taking the record of stocks. If securities must be realised in the Stock exchange (Para 1 Article 729 of the CPC), realisation should be performed by the bailif acting in the place of domicile of exchange. In all senses securities should be seized by the bailif which has traced them.

CPC does not provide for definition of a workplace of a debtor. Item 52 of the Instruction on Execution of Judgements, providing that when forwarding the writ of execution to the person paying the income to the debtor a bailif is not bound by the teritorial limits of its activities, contradicts Para 1 Article 590 of the CPC.

Exceptions to the limits of teritorial jurisdiction of a bailif, determined by the Article 591 of the CPC and providing an opportunity to perform the executive actions in the territory served by another bailif, in the opinion of the author are legitimate and contribute to the effective execution of a judgement.

